

Bild: Niko Tavernise/Disney

West Side story

Sedan premiären på Broadway 1957 har musikalen **West Side story** tolkats och omtolkats otaliga gånger – ett passande öde för denna omdaning av William Shakespeares älskade kärlekstragedi *Romeo och Julia* från 1597. I århundraden har unga människor fångats av den ödesmättade historien om upplammande passion och ond, bråd död.

Steven Spielberg nya version är trogen originalmusikalens teman om etniska konflikter och gängivalitet i 1950-talets New York, men med subtila uppdateringar skapar filmen utrymme för samtida samtal om representation och identitet.

EN FILMHANDLEDNING FRÅN SVENSKA FILMINSTITUTET
Rekommenderad för årskurs 7 - gymnasiet

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg. Våra filmhandledningar är gjorda för att ledsaga dig som lärare i att använda filmmidiets många möjligheter i undervisningen. Eftersom du bäst känner dina elever bör åldersrekommendationen, som här är från årskurs 7, ses som en fingervisning. Handledning- en kan användas som en förberedelse, och ett stöd och för att öppna upp för frågeställningar och diskussioner. Det är ingen manual som måste följas i föreslagen ord- ning. Välj istället utifrån dina elevers behov, och den tid som ni kan avsätta om ni vill diskutera utifrån tema, i samband med något särskilt skolämne eller djupstude- ra aspekter som exempelvis filmens form.

Filmen och läroplanen

Filmen lånar många element direkt från *Romeo och Julia* – den berömda balkongscenen har till exempel en direkt motsvarighet i scenen där Tony och María möts på en brandtrappa. Inför filmen kan eleverna få i uppgift att läsa originalscenen för att sedan kunna dis- kutera likheter och skillnader mellan Shakespeares och Spielbergs versioner.

Det visuella berättandet, som är filmkonstens signum, står i centrum för *West side story*. Inför visningen, be eleverna att vara uppmärksam på det som berättas utan dialog.

- Hur förmedlas historien med färgval, rörelse/koreo- grafi, tystnad och blickar?

Efter visningen kan sångerna och kanske någon enklare koreografi med fördel plockas upp i musik- respektive idrottsundervisningen. Det finns otaliga körarrangemang (med olika svårighetsgrader) för kända låtar som ”America” och ”Somewhere”. Kanske kan filmen fungera som inspirerande uppladdning inför en idrottslektion med latinamerikansk dans på schemat?

Filmen och läroplanen

Filmens berättelse om de fasansfulla konsekvenserna av att dela upp människor i ”vi och ”dom” klingar väl med skrivningarna i läroplanens inledande stycken om skolans värdegrund och uppdrag:

”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kultur- arvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.”

Här finns också formuleringar som att skolans mål är att ”varje elev tar avstånd från att människor utsätts för dis- kriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor”.

I kursplanerna för flera ämnen i årkurs 7-9 finns stycken som berör filmens element. I Idrott och hälsa, under rub- riken ”Rörelse”, ingår ”traditionella och moderna danser samt rörelse- och träningsprogram till musik”. I filmen

Bild: Niko Tavernise/Disney

Bild: Niko Tavernise/Disney

talas ofta spanska (utan textning) vilket för tankarna till kursplanen i Moderna språk, där ”berättelser och annan fiktion även i talad eller dramatiserad form samt sånger och dikter” nämns under rubriken ”Lyssna och läsa – reception”

Filmen är också användbar i musikämnet, där musice-rande inom olika genrer och med olika kombinerade uttrycksformer ingår. Under rubriken ”Musikens sammanhang och funktioner” nämns ”Hur musik används i olika medier, till exempel i film och datorspel” och ”Framväxten av olika genrer samt betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk” – Stephen Sondheim och Leonard Bernstein som skapade musiken och sångtexterna till *West Side story* anses som två av musikalgenrens absoluta fixstjärnor.

Enligt läroplanen i samhällskunskap är det centralt att eleverna lär sig om ”ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning” samt ”integration och segregation i samhället”. Särskilt väl verkar filmen spegla rubriken ”Samhällsresurser och fördelning”, som innehåller följande två stycken: ”Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomin hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper.”

och ”Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.”

Från höstterminen 2022 finns ett regeringsbeslut om ändringar på kunskapsområdet sex och samlevnad, som byter namn till ”sexualitet, samtycke och relationer”. Undervisningen ska ske återkommande i alla skolformer utom i vuxenutbildningen. Enligt de nya skrivningarna ska området bland annat ”stärka förmågan att göra medvetna och självständiga val”, ”bidra till förståelse för egna och andras rättigheter” samt ”utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet”. Filmens skildring av förälskelse, kontroll och sexuellt våld kan vara en ingång till detta.

Handling

Vi möter ett New York förvandlat till byggarbetsplats. Slumkvarteren på West Side ska rivras för att ge plats åt moderna lägenheter och kulturcentrat Lincoln Center. Kameran panorerer över förödelse när en lucka öppnas i marken. En tonårspojke klättrar upp ur en källare och langar färgburkar till sina kompisar.

De dansar över gatorna i det mångkulturella kvarteret, där fler och fler pojkar ansluter från brandtrappor och tunnelbaneuppgångar. Tillsammans utgör de gatugänget Jets – som består av fattiga andragenerationsinvandrare från Europa – och leds av den cyniske Riff. Med penslar och färg attackerar de en muralmålning som hyllar den puertoricanske frihetskämpe Pedro Albizu Campos. Transpojken Anybods försöker delta men avvisas.

Det puertoricanska gänget Sharks med ledaren Bernardo kommer till platsen och slagsmål utbryter. När polisen anländer vägrar gängen berätta vad som hänt. Kommissarie Schrank skickar iväg Sharks och läxar upp Jets och kallar

Bild: Niko Tavernise/Disney

dem för ”de sista hopplösa blekansiktena”. De svarar med den kaxiga låten ”When you're a Jet” och bestämmer att det är dags för batalj mot Sharks, för att avgöra vem som ”äger” området.

Riff söker upp vännen Tony, som bor i källaren till butiken där han jobbar. Tony har lämnat gänglivet efter att han nästan dödade en annan pojke under en slagsmål och dömdes till fängelse. Riff försöker locka tillbaka Tony och vill att han ska följa med på en dans i området, där Jets återigen ska mucka gräl med Sharks. Butiksinnehavaren Valentina avråder Tony och påminner honom om att han kan få ett annat sorts liv utan Jets.

På en brandtrappa i West Side står María, en ung kvinna som nyligen har anlänt från Puerto Rico. Hon bor hos sin bror Bernardo, Sharks ledare, och hans flickvän Anita. Hon protetserar mot att Bernardo behandlar henne som ett barn (”jag är 18 och har tagit hand om pappa hemma i Puerto Rico i sex år”). Bernardo försöker tussa ihop henne med den skötsamme studenten Chino, som eskorterar henne till dansen.

På plats i danslokalen blir det bråk direkt mellan gängen, men polisen sätter stopp för slagsmålet. I stället uttrycker de båda sidorna sin rivalitet i dans. När Tony anländer får han direkt syn på María, och världen står stilla när deras blickar möts över dansgolvet. De smyger bakom läktaren och närmar sig varandra med dans. De delar en kyss men blir upptäckta av Anita och Bernardo, och konflikten mellan Jets och Sharks flammnar upp på nytt. Tony lämnar lokalen men Riff och Bernardo kommer överens om att de båda gängen ska slåss om territoriet vid midnatt nästa kväll.

Tonys tankar är någon annanstans, på vägen hem sjunger

han om mötet med María och om hur hela hans liv har förändrats. Plötsligt ser han henne på brandtrappan, de har bara ögon för varandra och bestämmer träff nästa dag.

Nästa dag bråkar Bernardo och María om Tony och hennes framtidsdrömmar – hon vill bestämma över sitt eget liv. Anita berättar om sin dröm, att öppna en egen klädbutik. Hon vill vara amerikan, inte åka tillbaka till fattigdomen i Puerto Rico. I sång- och dansnumret ”America” uttrycker Bernardo och Anita sina olika perspektiv kring att vara invandrare i USA.

Tony tar hjälp av Valentina för att lära sig kärleksfraser på spanska. Tony åker tunnelbanan med María och berättar vad som driver Jets, att de är pojkar som saknar familjer och hopp.

En grupp Jets blir förhörda på polisstationen men vägrar berätta var och när bataljen ska äga rum. Transkillen Anybodys hamnar i bråk med de andra när de hävdar att han inte är någon kille. Jets lever rövare på statonen och i låten ”Officer Krupke” driver de med idén om ligister som försummade barn, innan de rymmer.

Tony tar med María till Harlem, där en gammal kyrka gjorts om till museum. Han berättar om brottet som satte honom i fängelse och hur det förändrade honom. I den gamla kyrkan iscensätter de sitt bröllop, löften som glider in i sången ”One hand, one heart”.

Riff köper en revolver och Jets leker krig med den. Tony dyker upp och ber dem ställa in bataljen, i en dramatisk dansscen försöker han ta vapnet, men misslyckas. I ett ödesmättat musiknummer (”Tonight”) får vi följa Sharks och Jets, Anita, Tony och María och deras förberedelser

Bild: Niko Tavernise/Disney

och förväntningar inför kvällen.

Gängen möts i ett saltförråd. Tony kommer dit för att stoppa bråket, Bernardo slår honom men Tony vägrar slå tillbaka. Riff och Bernardo drar kniv, de slåss och Bernardo råkar sätta kniven i bröstet på Riff, som dör i Tonys armar. Tony tar kniven och hugger ihjäl Bernardo. Tumult bryter ut och när polisen kommer flyr gängen. Chino tar Riffs revolver.

Lyckligt ovetande kommer María till arbetet som städare på ett varuhus. I sångnumret "I feel pretty" leker hon med lyxvarorna och fantiserar om Tony. Chino kommer till varuhuset för att berätta vad som har hänt. Anita måste identifiera Bernardo på bårhuset.

Tony klättrar upp för brandtrappan till Marías lägenhet. Först kallar hon honom för mördare, sedan förbjuder hon honom att gå till polisen och de tillbringar natten tillsammans. Sharks berättar för butiksinnehavaren Valentina vad som har hänt – hon uttrycker sin sorg och längtan efter en annan värld med låten "Somewhere".

Anita kommer hem och upptäcker Tony i lägenheten. Hon förebrår María med sången "A boy like that" men mjuknar och uppmanar dem att lämna West Side tillsammans. Tony ger sig av till Valentina där kärleksparet ska mötas. När María blir uppehållen av polisen ber hon Anita gå med bud till Tony. Men i butiken har Jets samlats och de ger sig på Anita. Valentina lyckas avvärja våldtäktsförsöket, men Anita är rasande och ber gänget hälsa Tony att Chino har skjutit ihjäl María.

I tron att María är död ger sig den förtvivlade Tony ut på gatan och ropar efter Chino i hopp om hans älskades mördare ska döda honom också. Hans sorg förbyts i glädje när den levande María kommer springande

mot honom med en resväska i handen. När Tony rusar mot henne blir han skjuten i ryggen av Chino och dör i Marías armar.

María tar pistolen från Chino och siktar på gängmedlemmarna som samlats. Jets och Sharks lyfter upp Tonys kropp och bär honom genom gatorna i en begravningsprocession, med María som sörjande änka. Valetina tar hand om Chino. När polisen anländer panorerer kameran återigen över rivningshusen på West Side.

Filmens form och innehåll

Bevara och uppdatera

Steven Spielberg har både valt att behålla stora delar av originalmusikalen – från 1950-talsmiljön till det tragiska slutet – och att göra vissa uppdateringar. I musikalen finns karaktären Doc, som driver butiken där Tony jobbar och blir en mentor före honom. I filmen axlas den rollen i stället av Docs änka Valentina, som har puertoricanska rötter. Karaktären Anybodys, som försöker bli accepterad av Jets, beskrivs i originalet som en pojkflicka – i den nya filmen är han en transpojke. Kvinnorna i berättelsen har också fått mer att säga och göra. Filmen fokuserar ocks mer på sociala frågor som gentrifiering, fattigdom och segregering än originalet gjorde.

- Varför har filmskaparna valt att göra dessa förändringar, tror ni? Hur förändrar det berättelsen?

Shakespearepjäsernas långa och brokiga liv

Scenmusikalen *West side story* från 1957 är en omtolkning av William Shakespeares pjäs *Romeo och Julia* från 1597. Shakespeares pjäser har spelats på scener över hela världen, i originaltrogna och uppdaterade versioner, och de har legat till grund för otaliga filmer – bland annat i high school-genren.

Bild: Niko Tavernise/Disney

- Vad är det som gör pjäserna så formbara och ständigt aktuella? Hur kan en kärlekshistoria från 1500-talet ha något att säga om hur det är att bli kär idag?

- På vilka andra sätt har Shakespeares verk påverkat vår samtid? Vad finns det för ord och begrepp som han myntade som vi använder än idag?

Gentrifiering

I filmen får vi se hur slitna kvarter rivs för att lämna plats för nya lägenheter och ett tjustigt kulturcenter. Idag är West Side i New York en plats där nästan bara rika människor har råd att bo. Detta kallas för gentrifiering och är ett fenomen som finns i de flesta storstäder.

- Vem har rätt att bo i en stad? Bör politikerna stifta lagar så att det finns billiga bostäder i centrala områden, eller ska efterfrågan styra hyrorna?

Mångfald och representation

Detta är den första filmatiseringen av *West Side story* där alla puertoricanska rollfigurer spelas av latinamerikanska skådespelare. De har många olika hudtoner, till skillnad från i filmen från 1961 då alla som spelade Sharks sminkades till samma bruna färg, så kallad ”brownface”. På senare år har representation – att filmen speglar den verklighet som människor lever i – blivit en het potatis i filmbranschen.

- Är det en viktig fråga? Kan vem som helst spela vad som helst?

En annan del av representationen i filmen är att de spansktalande karaktärerna ofta talar spanska utan att det översätts i textningen.

- Varför har man gjort det valet, tror ni? Hur påverkar det filmupplevelsen?

Fattigdom och rasism

Filmen handlar om två grupper som både befinner sig i samhällets utkanter: de nyanlända immigranterna från Puerto Rico och de fattiga andragenerationsinvandrarna. Den första gruppen har lämnat ett fattigt samhälle bakom sig och försöker skapa sig ett framgångsrikt liv i det nya landet men möts av rasistiska fördomar, medan den andra gruppen – som också vuxit upp i fattigdom – saknar stabila familjer och jobbopportuniteter.

- Varför bråkar dessa grupper, trots att de har en hel del gemensamt?

- Hur uppstår rasism, tror ni?

- Hur kan vi bekämpa fattigdom i ett samhälle?

- Hur hänger fattigdom och kriminalitet ihop?

Förälskelse, heder och sexuellt våld

West Side story är en film om kärlek, där Tony och María blir handlost förälskade i varandra vid första ögonkastet. Tror ni på kärlek vid första ögonkastet? Hur vet man vem som är ”den rätta”? Hur vet man om kärleken är besvarad?

Filmen tar också upp hederskultur och sexuellt våld. Bernardo vill bestämma vem hans syster ska vara tillsammans med, och när han ser henne tillsammans med Tony vill han slåss. När Anita kommer till Valentina med bud från María till Tony blir hon utsatt för ett våldtäktsförsök av medlemmarna i Jets.

- Varför vill Bernardo kontrollera María? Varför är det viktigt för henne att vara fri?

- Varför försöker Jets våldta Anita när de sörjer Riffs död?

Bild: Niko Tavernise/Disney

- Vad berättar koreografin i den stora dansscenen mellan Jets och Sharks om hur gängen förhåller sig till varandra?
- Hur har kostymören tänkt kring [färgerna](#) på deras kläder, och hur de skiljer sig åt mellan Jets och Sharks?
- Vad vill filmskaparna förmedla med blicken som Tony och María utbyter på dansgolvet och hur de dansar tillsammans bakom läktaren?
- Kan ni ge andra exempel på effektivt visuellt berättande i filmen?

• Kan vi se paralleller till hur sexuellt våld används i krig?

• Varför reagerar Anita på överfallet med att ljuga om Chino har dödat María?

Filmkonventioner

I filmer händer det ofta saker som skulle verka märkliga i verkliga livet, men som accepteras av publiken inom ramen för filmen. Detta kallas för filmkonventioner. Musikalfilmer har väldigt tydliga och specifika konventioner.

• Varför accepterar vi att rollfigurerna i musikalfilmen plötsligt brister ut i sång eller synkroniserad dans?

• Vad finns det för andra filmkonventioner som skulle verka konstiga utanför filmens värld, men som vi accepterar på filmduken?

Det visuella berättandet

West Side story är ett typexempel på vad en film kan förmedla utan att använda ord. Genom koreografi, [färg](#) och blickar får vi veta mer om Tony, María och livet på 1950-talets Manhattan än vad dialogen kan berätta.

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Se

West side story (1961)

Den första filmatiseringen av musikalen är en klassiker, men också en produkt av sin tid. "Brownface", klichébilder av latinamerikaner och tunna kvinnoroller placerar den här filmen tydligt i det tidiga 60-talets tidsanda. Men Rita Moreno bröt ny mark som puertoricansk skådespelare i en puertoricansk roll, och fick en Oscar för sin insats (i den nya filmen spelar hon Valentina, en roll som omformades för att passa henne).

Tio orsaker att hata dig (1999)

William Shakespeares komedi *Så tuktas en argbigga* spelas sällan eftersom historien om en bråkig kvinna som tämjs av en man känns mer än lovligt mossig. Men i denna uppdaterade high school-version blir den faktiskt både charmig och gripande. I centrum står Cat Stratford som är folkilsken och oregerlig – eller så är hon bara hjärtligt trött på alla som talar om för henne hur en tjej ska vara. Dramatiken tilltar när hon blir föremål för en lömsk kärlekskomplott. Nyckelscenen där en förkrossad Cat ställer sig upp i klassrummet och läser sin egen kärlekssonett kan klämma tårar ur ett stenhjärta.

Romeo & Julia (1996)

Den australiske regissören Baz Luhrmann har valt en egen väg i sin tolkning av Shakespeares tragiska kärlekshistoria. Han har behållit pjäsens poetiska språk, men placerat berättelsen i 1990-talets USA, i den fiktiva staden Verona Beach – en studie i kalifornisk kitsch. Romeo och Julia kommer från stenrika maffiafamiljer som ligger i fejd med varandra, och en TV-kommentator redogör för ödesdramat som vecklar ut sig när de förälskar sig i varandra.

Läs filmens [handledning](#).

Push (2019)

Dokumentärfilmaren Fredrik Gertten skildrar gentrifieringens negativa konsekvenser i denna film där han följer Leilani Farha, FN:s rapportör i bostadsfrågor. Hon oroas över att allt fler bostadsområden i städer runt om i världen köps upp av riskkapitalbolag som sedan tvingar bort hyresgästerna och använder bostadsinnehavet enbart som säkerhet till nya investeringar. Gertten ställer frågan "Vem är städerna till för?"

I vårt [filmlexikon](#) kan ni lära dig mer om filmens språk.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Manus: Tony Kushner

Regi: Steven Spielberg

Producenter: Steven Spielberg, Kristie Macosko Krieger och Kevin McCollum

Foto: Janusz Kaminski

Klippning: Michael Kahn och Sarah Broshar

Originalmusik: Leonard Bernstein

Tekniska uppgifter

Speltid: 2 tim 36 min

Censur: 11 år

Svensk biopremiär: 10 december 2021

Distribution: Disney

Filmen kan också finnas i utbudet hos din mediecentral.

REDAKTION

Text: Karin Svensson

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, juli 2022

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.

filminstitutet.se/skolbio